

Žádost mistra Trnky

[KONCEPT CHUDĚHO DUCHEM]

Jindy si švec Trnka při své práci hvízdával nářevy veselých písniček a vyklepával-li kůži, tlouk' vždy podle taktu. Chvrativá jeho sousedka, modistka, říkávala o něm, že tluče jako slavík. Ovšem prý méně příjemně.

Nyní si Trnka už nehvzdá. Klopí smutně hlavu, jako slavík, jemuž samička zhyznula, — ačkoli Trnkovi samička nezhyznula; naopak, ona občas počet ptáčátek ve skrovném hnízdečku rozmnožuje o hlavíčku... Přivedlat to již na šest hlavíček. Pán bůh začasťe požehná právě tam, kde je toho nejméně potřeba... Ale co on činí, je vše moudré, ačkoli my lidé moudrost tu často nikterak nemůžeme pochopit.

Hnízdečko osmihlavé rodiny trnkovské je v šerém přizemí, ve dvorečku vysokého pražského domu, a je naplněno výparem několika druhů kůží a vlní ševcovské smůly.

Po delší dobu již je Trnka smuten, zasmušilý. Dlouho tajil přičinu šeré té chmury na svém čele, — včera konečně, když děti usnuly, světil její původ své ženě: pošeptal jí tise, že je za dvě léta *dlužen všechny daně*.

Zapadlé oči ubohé ženy se zalily slzou... Rozhlédla se po chudíčkém nábytku ve světnice a chvějícím se rtem zašeptala:

»To jednou přijdou a všechno nám seberou.«

»Neboj se, Baruško, napíšu si žádost, abych směl splácet dluh v termínech. A to hned zejtra ráno; ať mi dají děti pokoj, — to víš, takový spis k úřadu.« —

Jest ráno — slunko vyšlo. Ale ze zlatých jeho paprsků se těší jen ti, jejichž okna mají šťastnější výhled než přibytěk našeho ševce.

Trnka, jehož okno jest obráceno k severu, zví o svitu slunka teprve tenkrát, když sluneční paprsky, odrazí se od oken protějších bytů, pableskem svým zabloudí v pološerou jeho jizbu.

Trnka říkává, že dostává slunce až z druhé ruky, od pře-

kupníka, kteráž okolnost vyvrací staré přísloví, že slunce stejnou měrou svítí na všechny lidi.

Někde v Sahare snad...

Ševcova rodina snídá hnědou tekutinu, již jmenují v šerých přizemních bytech a ve třetím a čtvrtém patře kávou. V prvním a druhém poschodí zovou ševcovic kávu bryndou.

Po snídani dal Trnka nejstaršímu synkovi, žáku čtvrté třídy na obecné škole u sv. Petra, krejcar, aby přinesl arch pékného papíru.

Sám zatím uklidil s verpánku fidlováčku, knejp, sídla a ostatní zbraně, jimiž sobě a své rodině v boji o existenci dobývá vzdějšho chleba, a položil na verpánek prkno, na němž přikrajuje kůže. Pak si čistě umyl ruce.

Ježatý Frantík přinesl zatím papír.

»A teď mi půjč pero a inkoust,« vyzval jej otec.

Hoch vyňal ze školní brašny, již dostal o vánočním stromku v Městánské besedě a kterouž brašnou už mnohému klukovi natlouk' zadek, ocelové, v brku zastrčené pero a lahvičku inkoustu.

»A teď jděte všichni do kuchyně a buďte tam hezky ztichal.«

Děti, které už mohly chodit, odesly, — ostatní matka odnesla, aby měl tatík pokoj ku psaní.

Švec položil papír na prkno, posadil se do trdla, opřel bradu v dlaně, zadíval se na kanárka hoptkujícího v kleci, zavěšené poblíž okna, a počal přemýšlet, jak by žádost napsal.

Dlouho napínal ne právě obrovské duševní své síly; ale tvrdšíjný mozek nechtěl zroditi potřebný koncept. Přenášení myšlenky z mozku na papír bylo Trnkovi práci právě tak obtížnou, jakou by mu bylo přenašení centových balvanů s jednoho místa na druhé. Stylistické výrobky Trnkovy vůbec odjakživa, co do kvality, daleko byly za jeho výrobky obuvnickými. Přivandroval do Prahy před lety jako venkovský chasník a uměl toliko trochu toho starodávného švabachu. Vedle toho vynucen byl na brkové pero, síťi se spřátelil během času s ostrou ocelí.

Konečně namočil pero, točil jím chvilku nad papírem, pak si dodal odvahy a napsal potácivým švabachem:

Slawni Makistratte!

O existenci pravopisu nemá Trnka ani tušení, neví, kam patří »i« a kam »y«, atd.

Spokojeně pohlíží na nadpis, — náhle však sebou trhne a udeří se dlaní v čelo.

»Jsem to přece osel! Vždyť jsem zapomněl napsat cis. král!... Nenapsat takovému vysokému úřadu cis. král! Mohl bych z toho mít ještě potahování! — Frantíku! Ježatý kluk vklouz' z kuchyně do světničky.

»Tu máš krejcar, přines ještě jeden arch papíru, ale náký lepší, rozumíš?«

Kluk odběhl a v malé chvíli tu byl s novým archem, načež se zase vrátil do kuchyně.

Trnka se posadil, zatočil perem a napsal:

Slawni cis. kral. Makistratte!!

Já Jozef Trnka

Dál nemohl.

»To je přece set... Kterak to mám jen postavil!« mluvil hlasitě; pak znova opřel hlavu v dlaně a přemýšlel.

V té chvíli vypadal jako perla německých ševců, Hans Sachs, když odloživ rytiřskou botu, jal se přemýšlet o versích, které mu získaly nesmrtelnost, poněvadž chatrné verše přece jen vydrží déle než selepší boty, ježto zlomyslný svět mnohem déle mluví o tvůrci prostředních veršů než o tvůrci výborných bot.

Po chvíli přemýšlení vytrysk' z chaosu v ševcově mozku pramének myšlenek... Psal:

otec ot 6ti tůzė nezletylch dytkách, pónėvác gest negnenský u prsu a negwjećí u swatého Petra na sstwrtem klassu

S touto větou je Trnka úplně spokojen. Pokračuje:

stížen sem žyvností obůwníckou v čysle 1120 II. a můsým každěj sstwr leta platiť s kwartírú 25 fl. a 50 fl. sem uš dlužen w restu

Vtom se kmitl v oknech protější stěny paprsek slunce a ševcův kanárek, spatřiv jej, se zaradoval a jal se ku počtu tohoto paprsku z plna hrdla provozovati vřískavé své umění pěvecké.

»Kšsss!« okřikoval jej Trnka. Ale marně. Kanárek opěvoval zlatý paprsek slunce nadšené dale a to právě tak protivně jako mnohý lyrický básník, poněvadž užíval neustále týchž osuňelých frází. Toto kanárkovo velení krás přírody vyplašilo ševce z konceptu úplně.

»Já tě naučím mlčet,« zlobil se, odvázal si zástěru a prikryl jí klec úplně.

Nadšeny obdivovatel slunečních paprsků umlkl.

Švec poněkud rozčilen se posadil znova k duševní své práci... Namočil pero... káp!

Pero nemohlo unésti břímě inkoustu a na slovech »u svatého Petra« se objevila kaňka velikosti krejcaru.

»Tisíc láter!« zasopěl koncipista, odhodil pero, vypláz' jazyk a po starobylém v zemi české obýčeji slíz' kurážně kaňku, — ale s ní slíz' velkou část švabachu od svatého Petra až nahoru k c. k. magistrátu! Co mu na této líně v cestě leželo, všechno slíz! I těch svých šest nezletilých dětí!

Nejprve vyprsk' inkoust, který mu svíral jazyk jako kamenec, pak se podíval na žádost... a — už letěla sežvaněna v chomáč v průvodu rázného zaklení pod postel mezi houf plesnivých a sešlapaných bot!

»Frantíku!« vzkřik' zlostně.

Hoch přikvapil!

»Ty ubičníku, pročpak máš tu flasičku tak plnou?«

Plácl! Otcovská dlaně dopadla na ježatou plochu, která se rozprostírá mezi Frantíkovým právým a levým uchem. Kluk se uškřib' a chystal se ku pláči.

»Tu máš krejcar, přines ještě jeden arch papíru, ale nějaký lepší než převe, rozumíš! Na tomhle jsem nemoh' ani zapsat! Hned at jsi tu!«

Kluk vyhlí' ze světnice, v jejichž dveřích se objevila ustaraná tvář ženina.

»Pro pána boha, co se stalo?«

»Nič! Nevytrhuť mne!« zněla úsečná odpověď.

Žena tichounce zavřela... Hoch se vrátil s papírem; ale ihned musil zase ven.

Trnka se pokoušel napsati z paměti starý koncept; leč paměť tvrdosťjně odpírala vydání originálu.

Nezbýval než jediný, avšak ponížující prostředek... Švec po způsobu čtvernožců vlezl pod postel a pracně vyhledal v bludisti plesnivých, zejícími ranami posetých bot sežvaněný koncept.

Pak jej přepsal — ovšemže zcela novým pravopisem — a pokračoval:

stížen gsem žyvností obuwńickou, ale gďe, to tůzė zle: sspatní časý ssefci sedí gedem na drůhm; co ge gých fssude

»To jsem jim dobře řekl, — každému výrostku dovolí, aby se udělal mistrem!« prohodil spokojeně Trnka a styli-soval dále:

lidy berou obuf negwje na dluch a pročež se žywim mužne gen ot, přysstipkůch anep spráfkau

Poté vstal, pootevřel dveře a zakýval mlčky a významně na svou ženu.

Ta vešla.

»Co myslíš, Baruško, abych tam taky napsal, že mívám v zimě to loupání a cukání v rukou?«

»I jen to napiš, aby se páni spíš ustrnuli,« radila žena.

»Já to tedy napíšu, — jen mě zase nech!«

Žena odešla. Trnka se jal psáti:

a dieki w zymně gsem na, wobje ruce přič už, 5 let w zymně nemužů zkr kicht dratef prowřít.

Vtom začal kanárek, nedbaje přikrytí, zase prozpěvovati.

»Mlčíš!« rozkřikl se Trnka, »celého mě splete. — Tak vída, jen začal a už nemohu dál!«

Teprve po delší chvíli Trnka navázal zase svůj přetřžený koncept.

Psal tthaně, jak následuje:

Tak mylostiwje, prosym a žadám kdyby byla moge prozba oslissená a gá nebil zkrz to pronásledo-waneg!!!

Ze wssí úctou

Jozef Trnka, obůwnjik.

»No, zaplat pánbůh, že už je to,« oddechl si švec a volal:

»Baruško!«

Žena s dítkem na ruce vešla.

»Poslechni, jak jsem to všechno vypsal.« A přečetl drko-tavě žádost.

Žena se poněkud zamyslíla, načež promluvíla:

»To je všechno tuze dobře postaveno, ale to jsi tam snad měl přece říci, že chceš ty daně platit v termnech.«

Zredli-li se náhlý úžas v obličejí, jehož výraz v rysech svých a dojmu celkovém určitě a neklamně prozrazuje du-ševní chudobu a prostotu, byvá obličej ten v takové chvíli nanejvyšší komický.

Takový dojem neodolatelné komiky vzbuzoval Trnkův obličej v okamžiku, když mu žena prostými slovy připo-mněla, že vlastně hlavní věc, o níž mu jde, do žádosti své napsati zapoměli!

Vypnulil oči, — pootevřel ústa... , načež hned v něm vzplanul vztek, jenž vybuchl slovy:

»Aby do toho stotisíc hromů!«

Zároveň se vrhl Trnka, mršiv žádosti o podlahu, skokem tygřím k oknu a strhl klec s kanárkem se zdi, sopic zlosti:

»Matko, vynes toho řváče! Ten je vším vinen! Právě to chcei napsat, vtom spustí... Dej ho ven, nebo Ježíš Marjá — já se dopáím, zmáčknu ho a je to jeho poslední ho-dinka!«

Žena, strachem se chvějíc, popadla klec a odběhla s ní do kuchyně.

»Franto!« houkl si pak Trnka hřmotně.

Synek přikvapil, zůstal však stát těsně u dveří, aby zbytečně nevbíhal v okrese různé působnosti otcovy právce.

»Přines ještě arch papíru! Tu je krejcar!« zaznělo ostré otcovské komando.

Klouče se podívalo jaksi nevrle na otce a řeklo:

»A to jste mi nemoh' dát hned na tři archy najednou?«

Nový výbuch hněvu.

»Ty, ničemo, se mi opovazňuješ odmňlouvat?«

Po těchto slovech se Trnka náhle vážně vzpřimil, zdvihl pravici a ukazuje prstem na okno, tázal se pánovité, chlad-ně a určité: »Vidíš ho tam?«

Kluk se mrštně obrátil a nepromluviv ani slova, skokem letěl pro papír.

Na okně ležel totiž *potěh*, svinnutý jak zmije, když se vyhřívá na výšimí.

Tři minuty a Trnka měl nový arch papíru. Pozoroval však, že v synově mysli vznikají pochybnosti o jeho zbehl-losti v péře. Uznal tudíž nutnou potřebu této poznámky:

»Kdybys byl přines' hned ponejprv a po druhé pořádný papír, nemusel jsi jíti po třetí. A nyní se zase uklidí!«

Klouček odešel, s pevným však přesvědčením, že se tatík v psaní několikrát pořádně zmyšlil a že to svádí na papír. Trnka se posadil a přepsal žádost, ale zase zcela novým pravopisem. Jest v tom přímo nevyčerpatelný! Jal se pak hloubati o dodatku.

Oko jeho hlouduilo po začázených stěnách světlíčky... až se zastavilo na malé dřevěné sošce, v níž by byl znalec českých poměrů poznal svatého Jana.

Cizinec, který nezná populární fasonu našich zemských patronů, by nikdy nerozluštil tento dřevěný problém.